

# OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Druk: Drukkerij „Steenbergen“, Slotlaan 220, Zeist

H. DE JONG — AMSTERDAM

## Galiléa - dáár zult gij Hem zien

Mattheüs 26 : 32; 28 : 7, 10, 16

Met onmiskenbare nadruk, wel tot viermaal toe, noemt de evangelist Mattheüs Galiléa als plaats van ontmoeting van de opgestane Here met zijn jongeren. De eerste maal is het Jezus zelf, die, voor zijn sterven nog, een aanwijzing daaromtrent geeft, direct na dat donkere woord over de herder die geslagen en de schapen die verstrooid zullen worden. „Doch nadat Ik zal zijn opgewekt, zal Ik u voorgaan naar Galiléa.“ In het opstandingsverhaal is het de engel, die in zijn boodschap aan de vrouwen bij dit woord van Jezus praktisch letterlijk aansluit: „En zie, Hij gaat u voor naar Galiléa; daar zult gij Hem zien.“ En even later horen wij hetzelfde weer uit Jezus' eigen mond, als Hij tot deze vrouwen zegt: „Weest niet bevreesd. Gaat heen en bericht mijn broeders, dat zij naar Galiléa gaan, en daar zullen ze Mij zien.“ Tenslotte wordt dan bericht, dat de jongeren inderdaad deze aanwijzing opgevolgd en Jezus in Galiléa ontmoet hebben, op „de berg, waar Jezus hen bescheiden had.“

Drie dingen nu over dit opmerkelijk gegeven. In de eerste plaats moet het voor de leerlingen belangrijk zijn geweest, dat de engel en de opgestane Heer zelf bij zo'n concreet woord van vóór de scheiding aanknoopten. Een steun voor hun geloof moet dat betekend hebben. Galiléa werkte als een soort wachtwoord, waaraan de jongeren de opgestane Heer mochten herkennen. Tegelijk klonk het hun als een signaal van herverzameling in de oren, na de donkere dagen van de verstrooiing. Alleen hierdoor al krijgt Galiléa voor Gods volk een liefelijke klank. Het is een woord, dat in alle verstrooiing en verwarring het perspectief open houdt op de opgestane Heer, die zijn kudde in de nood der tijden vasthoudt, doorleedt en herverzamelt. Gods volk en Gods kinderen krijgen in de beproeving, waarin de satan ze zift als de tarwe, altijd woorden mee, waaraan zij de terugkerende herder zullen kunnen herkennen. En eens, in het Galiléa dat boven is, zullen wij Hem zien, gelijk Hij is.

☆☆☆

Maar er is meer. Galiléa is de naam van de landstreek, gelegen in het noorden van Palestina, waar onze Heer de langste tijd van zijn leven op aarde gearbeid heeft. Mattheüs heeft deze landstreek ergens in zijn verhaal (hfst. 4) het Galiléa der heidenen genoemd, — een naam die hij vond in de profetie van Jesaja (hfst. 8). D.w.z. Mattheüs, de evangelist voor de joden, heeft er de vinger bij gelegd, dat Jezus, die toch gezonden was tot de verloren schapen van het huis Israëls, zijn domicilie en werkterrein niet gekozen heeft in het centrum van Israël, Jeruzalem, maar aan de rand, in een gebied, dat door de joods-publieke opinie niet helemaal serieus genomen werd, omdat er zoveel heidenen woonden. Voor Mattheüs heeft Galiléa iets

dubbelzinnigs: het behoort nog tot het gebied van Israël, maar het is tegelijk landstreek der heidenen.

Wanneer nu de Heiland dit Galiléa aanwijst als de plaats, waar Hij als de opgestane de zijnen wil ontmoeten, dan proeft Mattheüs daar een beweging in, weg van het centrum, Jeruzalem, vandaan, naar de wereld der volkeren. Het is dan ook in Galiléa, dat Jezus de jongeren uitzendt: „Gaat heen, maakt alle volken tot mijn leerlingen...“ Dit is niet toevallig, vindt Mattheüs, dit heeft er van meet af aan al ingezeten, toen Jezus bewust dit Galiléa der heidenen als zijn werkterrein koos.

Leerzaam is in dit verband de vergelijking met Lucas, de evangelist uit en voor de heidenen, die opvallend Jeruzalem noemt als de plaats, waar de opgestane Heer aan zijn leerlingen verschenen is. Zelfs het verhaal van de Emmaüsgangers, dat er mee begint te vertellen, hoe twee leerlingen op de dag van de opstanding zich van Jeruzalem verwijderden, laat Lucas eindigen met de terugkeer van de twee naar Jeruzalem. Dat geeft een opmerkelijk accent-verschil.

Lucas is de heiden, die het joodse volk wil eren, want de zaligheid is uit de Joden. Mattheüs is de jood, die zijn volk wil bepalen bij zijn oorspronkelijke roeping: een zegen te zijn voor de volkeren. Hier wordt een hartverwarmende rivaliteit zichtbaar in de gemeente rondom het opstandings-evangelie. De gemeente breekt niet stuk, omdat ieder het eigene benadrukt en daarmee aan de haal gaat, maar kruiselings dankt ieder God voor het eigene, dat aan de ander geschonken is. „Ik dank God, zo dikwijls ik bij mijn gebeden uwer gedenk“ — dát is de stemming, en niet enkel: „Ik ben bezorgd, zo dikwijls ik bij mijn gebeden uwer gedenk.“ Zou dit zich niet lenen voor tussenkerkelijk en binnenkerkelijk gebruik? Vergeet niet, dat in de tijd, waarin de evangelisten schreven, bij gelovigen uit de joden en uit de heidenen over en weer reden tot verontrusting was. Het leerzame is, dat deze verontrusting het denken van Mattheüs en Lucas blijkbaar niet overheerst heeft.

☆☆☆

Maar er is nog iets. Galiléa is dus het woon- en werkgebied van de Heiland geweest. Daarin heeft Mattheüs vervulling van de profetie gezien: „Het land Zebulon en het land Naftali, aan de zeeweg, over de Jordaan, Galiléa der heidenen: het volk, dat in duisternis gezeten is, heeft een groot licht gezien, en voor hen, die gezeten zijn in het land en de schaduw des doods, is een licht opgegaan“ (Matth. 4 en Jesaja 8 en 9). Land des doods — zo wordt hier het prachtige landschap van Galiléa getypeerd, alsof het om het gebied rondom de Dode Zee gaat. Waarom? Omdat Galiléa in vroeger tijden als één der eerste gebieden voor Israël verloren gegaan en door heidenen bezet en bewoond gebied is geworden. Vanwege het leven en licht dat er was, toen het tot het heilige erfdeel behoorde, heet het een land van dood en duisternis vanwege de overspoeling door het heidendom.

In deze zin staat Galiléa model voor heel de wereld. Daarin was leven en licht, toen zij geschapen werd, maar door de val in zonde is het een wereld van dood en duisternis geworden. Nu was aan dit Galiléa een groot licht beloofd. En Mattheüs ziet deze belofte in vervulling gaan, als Jezus zich daar vestigt en zijn arbeid begint. Maar toch heeft de Heiland het volle licht tijdens zijn aards ver-

blijf daar niet kunnen laten schijnen. Zijn optreden was gekenmerkt door zelfverberging, door een incognito, dat Hij voor zijn jongeren slechts sporadisch aflegde. Had Galiléa uit kracht van de oude belofte niet recht op méér? Moest er niet nog een manifestatie komen van Hem, die door de opstanding uit de doden krachtig bewezen was, Gods Zoon te zijn? En daarom zegt Jezus: „Ik ga u voor naar Galiléa, en daar zult gij Mij zien.“

Ik denk nu aan al het onderwijs, dat de Meester in Galiléa aan zijn leerlingen gegeven had, bij voorbeeld in de Bergrede. „Gij zijt het zout der aarde“. „Gij zijt het licht der wereld“. „Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die der Schriftgeleerden, zult gij het koninkrijk der hemelen voorzeker niet binnengaan.“ „Hebt uw vijanden lief en zegent wie u vervolgen.“ „Indien gij de mensen hun overtredingen niet vergeeft, zal ook uw Vader uw overtredingen niet vergeven.“ „Gij kunt niet God dienen en Mammon.“ „Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.“ Dit alles is in Galiléa gezegd, maar is het door deze woorden op zichzelf daar nu licht geworden en levend? Hij had weliswaar als machthebbende gesproken, maar waren het toch geen dingen, die bij de mensen onmogelijk waren?

Nog eenmaal wilde de Here Christus daar ter plaatse, ook op een berg (dezelfde als die van de Bergrede?), zeggen, dat Hij niet maar macht, maar alle macht gekregen had in hemel en op aarde en dat wat bij de mensen onmogelijk was, nu mogelijk zou zijn bij Hem. Ik bedoel aan het voorbeeld van de Bergrede te laten zien, dat wij door de verwijzing naar Galiléa in het paas-evangelie uitgenodigd worden, het hele evangelie nog eens opnieuw te lezen, maar nu in Opstandingslicht. Pas zó wordt het 't grote licht, dat aan Galiléa en aan de wereld beloofd was. De Bergrede zonder opstanding, dat is Galiléa zonder licht. De wonderen van de Zaligmaker zonder opstanding, dat is Galiléa zonder leven. Dan blijft het nog land in de schaduw des doods. En dat geldt niet alleen voor Galiléa.

### IN DIT NUMMER

Pagina 133

Drs H. de Jong,  
Galiléa - dáár zult gij Hem zien

Pagina 134/135

Prof. C. Veenhof,  
Een „grondbeginsel“ der ARP

Een belangrijke conferentie

Ds G. Janssen,  
Contact-Organ  
Gereformeerde Gezindte

Pagina 136/137

Drs H. E. S. Woldring,  
de PPR -  
uitgeholde radikaliteit

Drs G. E. Booij,  
Spellingshervorming:  
onderwijskundige noodzaak?

Pagina 138

D. W. L. Milo,  
Moet Barbartje hangen?

Pagina 139

De Reformatorische  
Bijbelschool

# KERKELIJK *Leven*

## Een „grondbeginsel”

### der A.R.P.\*

In een vorig artikel heb ik iets gezegd van Kuypers Gemene-Gratie-theorie.

We hoorden toen hoe Kuyper poneerde dat kerk en staat aan elkander „vreemd” zijn, dat er een „tegenstelling” tussen die beide bestaat. Nog wel een „principiële”, één die tot in „de diepste wortel” van beider leven doordringt.

Die „tegenstelling” vond haar oorsprong daarin dat de staat zijn uitgangspunt heeft in „de bestaande natuur” die door Gods „gemene gratie” wordt in stand gehouden, terwijl de kerk haar uitgangspunt heeft in de „particuliere”, de „zaligmakende” genade.

Nu die „gemene gratie” (of „algemene genade”) in de „natuur”, in het geschapene, in het ganse schepsel, is ingegaan is die „natuur” een zelfstandige instantie, een eigen „terrein”, dat vóór en onafhankelijk van de in Christus geopenbaarde bijzondere, verlossende genade bestaat. Die „natuur” is het „terrein” waaruit de staat „opkomt”.

In die „natuur” komt nu ergens de „bijzondere genade” die in Christus wordt geopenbaard indringen en daardoor ontstaat de gemeenschap der gelovigen, de kerk. Maar — buiten de kerk is er in de kosmos niets dan het „terrein”, het „erf”, van de door de „gemene gratie” in stand gehouden natuur. En daarop stoelt de staat.

Men zou deze constructie kunnen voorstellen door twee concentrische cirkels. De buitenste, de grootste, geeft dan aan het „terrein” van de door de „gemene gratie” in stand gehouden „natuur”. De binnenste cirkel het gebied van de „bijzondere genade” die zich belichaamt in de kerk.

Nu zijn er in Kuypers denken ook andere motieven dan die van de „terreinen” der „gemene gratie” en „bijzondere genade”.

Maar speciaal die „twee-terreinen-leer” is zeer diep in het leven en denken van de gereformeerde volksgroep doorgedrongen. En ze heeft met name het politieke denken van Kuypers volgelingen beslissend beïnvloed.

Het is met Kuypers gemene-gratie-theorie gegaan zoals het dikwijls met bepaalde concepties van grote denkers gegaan is. Men ziet namelijk vaak dat de epigonen van een denkreus een bepaald denkmotief van de door hen gevolgde leidsman a.h.w. uit het geheel van diens beschouwingen uitlichten en op zichzelf stellen. Terwijl zo'n conceptie bij de oorspronkelijke denker wordt begrensd en gecorrigeerd door andere motieven, is dat bij de epigonen niet meer het geval. Ze gaan om zo te zeggen met een onderdeel van wat de door hen gevolgde leider leerde aan de haal en laten zich in denken en doen vooral dáárdóór beheersen!)

Zo ging het nu ook met de zo juist aange-

\*) Voor veertien dagen plaatste ik een artikel met het opschrift „Rondom het G.P.V.”. Het was mijn bedoeling onder dit opschrift enkele artikelen te schrijven over de huidige situatie van de z.g. „gereformeerde gezindte”. Ik laat nu het genoemde opschrift weg. Want ik zal proberen van elk geprojecteerd artikel een afgerond geheel te maken.

1) Zoals gezegd werd, komen in Kuypers conceptie van een „calvinistische levens- en wereldbeschouwing” nog andere motieven voor dan dat van de boven omschreven „gemene gratie”. Motieven die zelfs daarmee strijden. Men zie daarover vooral de studie van prof. Zuidema in „Anti-Rev. Staatskunde” 24 (1954) 1-20, 49-74. „Gemene Gratie in Pro Rege bij dr Abraham Kuiper”. Een engelse vertaling werd opgenomen in „Communication and Confrontation”, p. 32 v.

duide gemene-gratie-conceptie van Kuyper.

Die werd in het officiële gedenkboek van de ARP uit 1928 zelfs als derde „grondbeginsel” van die partij omschreven naast „De Heilige Schrift Gods Woord ook voor het Staatkundig Leven” en „Gods absolute souvereiniteit”.

Wat daarvan in dat boek gezegd wordt wil ik nu kort samenvatten.

#### ■ tweeërlei werking van de „gemene gratie”

Toen de mensheid in het paradijs van God afviel, radikaal bedorven werd, en de vloek des HEEREN als een verwoestende kracht het leven der mensheid binnendrong, liet God een „genadige werking” tot heel de mensheid uitgaan.

Deze „genade Gods” omvatte het gehele menselijke geslacht. Daarom heet ze ook „gemene gratie” of „algemene genade”.

Door de inwerking van deze „genade” kwam er „tweeërlei tempering in de energie van de zonde”. De éérste richtte zich op de wereld der geesten, die van de gevallen engelen. De andere hield een te sterke ontkieming van de in de mens inwonende zonde tegen. Bovendien werden ook de gevolgen van de zonde in de vloek, de algemene vloek welke na de val de wereld trof, getemperd. En dat geschiedde zo, dat God met zijn „gemene gratie” zowel de ellende in ons inwendige als in ons uitwendige leven stuitte.

De intoming van de zonde maakte een leven in burgerlijke goedheid mogelijk, de weerhouding van de ellende verhinderde de ondergang van de menselijke samenleving.

Maar deze „gemene gratie” stuit niet alleen de volle doorwerking van de zonde en haar gevolgen in het leven van mens en mensheid — ze heeft bovendien en vooral een nog veel grootser effect. Want ze brengt het menselijke leven en samenleven ook successief tot rijker en voller ontlooiing!

Zo is er dus tweeërlei werking van de „gemene gratie”.

Vooreerst een repressieve. In zoverre namelijk als ze de macht van de zonde in het hart van de mensen en de vloek waardoor mens en wereld getroffen wordt in hun doorwerking stuit.

Maar bovendien heeft de „gemene gratie” ook nog een progressieve werking. Door haar wordt het namelijk mogelijk dat het menselijk leven en heel het wereldleven zich steeds verder ontloopt en de mens als instrument en medewerker Gods ontreedt.

#### ■ velerlei openbaring van de „gemene gratie”

Deze „gemene gratie” doordringt en beheerst het menselijk leven nu geheel en al en openbaart zich in de historie daarvan op allerlei wijze.

Er werkt „gemene gratie” in het menselijk leven overal waar burgerlijke gerechtigheid, huiselijke zin, natuurlijke liefde, scherping der publieke consciëntie, rechtschapenheid en trouw onder de mensen, een zekere algemene godsdienstigheid gevonden wordt. Er werkt ook „gemene gratie” in het uiterlijke van het mensenleven: in voeding en opvoeding, in kleding en woning, in licht en warmte, in scheepvaart en industrie. Kortom, in alles wat het leven onderhoudt, glans bijzet, op hoger peil brengt en veredelt.

Er is openbaring van Gods „gemene gratie” als de macht van de mens over de natuur toeneemt; als uitvindingen ongedachte mogelijkheden van communicatie werkelijkheid maken; als er krachtsontwikkeling is in de

werken des vredes; als in de oorlog heldenmoed openbaar wordt; als wetenschappen de kennis verrijken, vooral ook omtrent de midelen welke leed en ellende kunnen verzachten; als de kunst bloeit; als de geriefelijken en de geneugten zich vermenigvuldigen; als wet en orde heersen; kortom als er van het beeld des levens steeds meer bekoring uitgaat.

Al deze werkingen van de „gemene gratie”, hoezeer ze ook samenhangen en een eenheid vormen, gaan evenwel niet alle gezamenlijk en tegelijk met elkaar op en neer. Zo kan b.v. in de verstandelijke ontwikkeling van een volk de gemene gratie nog zeer krachtig werken, terwijl ze zich uit het zedelijke leven van dat volk reeds bijna heeft teruggetrokken. Ook is de openbaring van de „gemene gratie” niet bij alle volken even krachtig.

Principieel evenwel grijpt de „gemene gratie” het ganse schepsel, zoals dat door God in het aanzijn werd geroepen en daarna door de zonde bedierf, áán en conserveert dat om het tevens tot rijker ontplooiing te leiden. En ze werkt op die wijze zowel in de „natuur” als in de mens en de gehele menselijke gemeenschap.

Dit is iets van de „gemene gratie”.

En zoals reeds gezegd werd is de staat de organisatie die geheel en al uit de gemene gratie opkomt. Hij is er uitsluitend om der zonde wil en staat ook geheel en al in dienst van de „gemene gratie”. Hij is bij uitstek het instrument waardoor God de „repressieve” en „progressieve” werking van de gemene gratie tot de hoogst mogelijke intensiteit wil opvoeren.

#### ■ particuliere genade en kerk

In het scheppingsleven zoals dat door de zonde bedorven, door Gods vloek verwoest, maar tegelijk ook door de „gemene gratie” geconserveerd en ontplooid wordt, dringt evenwel óók nog een nieuwe, een geheel andersoortige genade binnen.

Dat is de „particuliere”, de „zaligmakende” genade.

Die wordt alleen in Jezus Christus, in Zijn kruis en opstanding, geopenbaard. Die gaat niet tot alle mensen maar alleen tot de uitverkorenen uit. Ze wordt uitsluitend en alléén ontvangen door het geloof en ze bewerkt de wedergeboorte. Ze omvat de vergeving der zonde en de vernieuwing van het leven, kortom het volkomen en eeuwige heil.

Deze „particuliere genade” vóórderstelt de „gemene gratie”. De laatste is de basis van de eerste. Waar deze particuliere genade haar intrek neemt, grijpt ze de gehele mens aan, maakt hem tot een verlorene, tot een kind van God.

Evenals de gemene gratie roept nu ook de particuliere genade een eigensoortige „organisatie” in het leven. Die organisatie is de kerk. Zoals de kerk haar ontstaan dankt aan de „particuliere” genade, zo vindt ze ook uitsluitend in deze genade haar domein.

De kerk is de aanvang van de nieuwe mensheid. In haar is in principe het paradijsleven hersteld. En zij vertoont, zij het ook nog maar alléén in beginsel, het leven van het nieuwe en eeuwige paradijs.

Omdat de particuliere genade om der zonde wil in de wereld intrad, is ook de uit haar opgekomen „organisatie”, dus de kerk, als zodanig om der zonde wil in het leven geroepen.

Zo staan dus de staat als de organisatie die uit de gemene gratie „opkomt” en de kerk die uit de particuliere genade „opkomt” tegenover elkaar.

En, om nog eens de woorden van Kuyper te gebruiken, al het verschil dat tussen de „gemene gratie” en de „particuliere genade” gaapt, ontvangt een concrete gestalte in het wezensverschil dat tussen de staat en de kerk bestaat.

#### ■ „uitstraling” van de particuliere genade

Er moet evenwel nog wat over die „gemene gratie” en de „particuliere genade” en de relatie tussen die beide worden gezegd.

Het is namelijk zó, dat de particuliere genade, zoals die in de uitverkorenen wordt gerealiseerd en in de kerk de gemeenschap heeft waarin ze belichaamd is, ook een veel

## JAARVERGADERING 5 MEI 1973

Wij maken onze lezers nog eens attent op de jaarvergadering van de Geref. den wordt op 5 mei a.s. in het Gebouw Persvereniging „Opbouw”, die gehou- voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 27 te Utrecht. Prof. Veenhof zal daar spreken over „Kritisch geloven”.

Aan alle leden zijn deze week de uitnodigingen verzonden. Ook niet-leden van de vereniging, die belangstelling hebben de vergadering bij te wonen, zijn hartelijk welkom.

Het bestuur

wijdere invloedssfeer bezit.

Zoals ik reeds zei heeft die genade een zekere „uitstralingskracht”. Waar die genade optreedt wordt — ook en juist **buiten** de kerk als gemeenschap der gelovigen — de werking van de „gemene gratie” in de samenleving krachtig bevorderd en dus het peil van het mensenleven verhoogd. Het licht dat van de particuliere genade uitstraalt is een „middel” waardoor de „gemene gratie” haar „repressieve” en „progressieve” werking opvoert. Zc is het mogelijk dat het mensenleven ook buiten de gemeenschap van de uitverkorenen hier meer, daar minder, nog iets van de adel van het christendom vertoont. Maar hoe verder dat leven van de gelovende christenheid afstaat en afgaat des te minder zal zich die veredelende invloed van de particuliere genade doen gevoelen.

Ten gevolge van deze stand van zaken kon men spreken van een „christelijk” Nederland, een „christelijk” Europa, een „christelijke” cultuur enz.

Maar er zijn ook grote massa's mensen, ja, gehele volken, die nooit met de „particuliere genade” zoals die in het Evangelie wordt geopenbaard in aanraking zijn gekomen. Die „genieten” alleen van de „gemene gratie”.

Dit is met enkele schetslijnen getekend het beeld van de gemene-gratie-theorie zoals die in de Anti-Revolutionaire-Partij gangbaar werd.

En — dat feit is nog van grote actualiteit.

C. VEENHOF

## Contact-Organ Gereformeerde Gezindte

### ■ Een schuldbelijdenis

In het nummer van 20 april schreef ik het een en ander over de door bovenstaand Contact-Organ belegde conferentie te Lunteren op 4 en 5 april j.l. en deelde ik reeds mee dat er een gemeenschappelijke verklaring werd opgesteld, die met op twee omtredingen na algemene stemmen werd aangenomen. Zodra de tekst in ons bezit was zouden we die in ons blad plaatsen.

Hier volgt ze dan.

Aan de kerkeraden van de kerken, die officieel vertegenwoordigd zijn in het C.O.G.G. wordt het volgende stuk verzonden:

Het Contact Organ van de Geref. Gezindte hield zich op de 4 en 5 april 1973 gehouden conferentie op 'De Blijde Werelt' te Lunteren bezig met het onderwerp: „Crisis en uitzicht van de Geref. Gezindte”.

Naar aanleiding van de brede bespreking van dit onderwerp sprak de conferentie uit dat het de gemeenschappelijke schuld van de Geref. Gezindte is dat men elkaar wederzijds teveel aan eigen moeilijkheden heeft overgelaten, te weinig verantwoordelijkheid jegens elkaar heeft betracht en daardoor te weinig heeft laten uitkomen dat ons aller zaak op het spel staat bij de moeiten, die elke kerk of groep afzonderlijk heeft.

Het C.O.G.G. wekt in deze situatie alle kerken van gereformeerde belijdenis op onverzwaakt vast te houden aan het gezag van Gods Woord en de betekenis van de gereformeerde belijdenis voor de vragen van deze tijd duidelijk te maken.

Het C.O.G.G. verzoekt de plaatselijke ker-

ken van de gereformeerde belijdenis elkaar te zoeken, elkaar aan te spreken op de basis van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis en samen kerkelijke en geestelijke vragen te behandelen.

Het C.O.G.G. is er van overtuigd dat van een leven naar Schrift en belijdenis Gods zegen mag verwacht worden bij het pogen de gereformeerde belijders te vergaderen.

Onze schuld belijdend roepen wij Gods barmhartigheid over onze kerken in, opdat wij ook in deze tijd voor onszelf en onze kinderen tot een getuigenis in de wereld Gods Naam mogen verheerlijken.

J. H. Velema, secr.

### ■ Deelnemende kerken en groeperingen

Het Contact-Organ heeft leden, die wettig zijn gedeputeerd door de Generale Synode hunner kerken. Deze kerken zijn de Geref. Keken (synodaal) en de Chr. Geref. Kerken. Daarnaast afgevaardigden van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk. Verder zitten er leden in uit de Geref. Gemeenten en de Geref. Kerken (vrijgemaakt), zowel van binnen als van buiten het verband, om deze onjuiste terminologie even over te nemen.

Een erg doorzichtige en bevredigende situatie is dit uiteraard niet. Het zou beter zijn als alle leden een hen zedende instantie achter zich hadden en hun kerken zo konden vertegenwoordigen. Deze ietwat vreemde situatie is echter tekenend voor de moeite die het heeft gekost om het Contact-Organ in he leven te roepen; voor de moeite nóg om elkaar te ontmoeten en samen iets te doen voor de scheuren in het geheel van hen, die de Geref. belijdenis liefhebben. Ondanks deze ietwat vreemde samenstelling wordt er toch in het Contact-Organ gewerkt en wordt er getracht samen iets te doen.

Uit bovenstaand overzicht is duidelijk dat de Vrijgemaakt Kerken in het C.O.G.G. niet officieel vertegenwoordigd zijn. Daarop was natuurlijk voor de scheuring, gezien de heersende mentaliteit, geen schijn van kans. Toch hebben ook in die jaren verschillende personen uit onze kerken aan het werk van het C.O.G.G. deelgenomen. Vergis ik me niet, dan behoorden prof. Veenhof en ds J. Meester tot de werkers van het eerste uur. Persoonlijk ben ik er bij betrokken geraakt en er voor geïnteresseerd door prof. Veenhof.

De vraag komt echter op of het niet gewenst is dat onze kerken nu officieel aan de arbeid van dit Contact-Organ gaan deelnemen om het gereformeerde leven in het algemeen te dienen en duidelijk te maken dat ook zij niet begeren op zichzelf te staan in kerkelijk opzicht, maar de eenheid begeren met allen, die dezelfde belijdenis hebben als zij en aan die eenheid ook hun krachten willen geven.

### ■ Dat kan

Wanneer dit een algemeen verlangen is en als een roeping wordt erkend, dan is er niets dat officiële deelneming in de weg zou behoeven te staan. We worden wel kerken „buiten het verband” genoemd, maar deze naam is onjuist. We hebben een band met elkaar als kerken door het geloof en erkennen dat ook op velerlei manier. Door elkaars predikanten uit te nodigen, door elkaars attestaties te aanvaarden op gereformeerde wijze; veelal ook door classes of regionale

vergaderingen te houden — what is a name? — ook door zo nu en dan samen te komen in een landelijke vergadering, waarop besluiten kunnen worden genomen. Wel is er een commissie benoemd om de kerken te dienen met studie en voorstellen over de nadere regeling van het verband, maar het verband zelf is er en wordt geoefend.

De eerstkomende vergadering te Bunschoten zou een besluit kunnen nemen tot officiële vertegenwoordiging in het Contact-Organ en daarmee een besluit nemen dat m.i. van een oecumenische gezindheid in de goede, bijbelse betekenis van het woord zou getuigen.

Maar dan zal het noodzakelijk zijn dat een of meer kerkeraden daartoe het initiatief nemen en deze zaak op de landelijke vergadering aanhangig maken. Om ook daarvoor belangstelling te wekken heb ik in het vorige artikel enigszins uitvoerig verslag gedaan over de te Lunteren gehouden conferentie en iets laten zien van de vragen, die er leven over de kerkelijke verdeeldheid van de Gereformeerde christenen.

Daaruit kon blijken: we zijn er met elkaar nog lang niet uit en het C.O.G.G. is ook nog maar een zwak begin en door allerlei vragen en moeiten omgeven. Maar er wordt toch het een en ander door gedaan en we laten elkaar — ook dat wordt duidelijk — niet links liggen.

Daarom wordt de vraag of het niet tijd wordt dat onze kerken zelf mee de hand aan de ploeg slaan en de zaak van de Geref. Gezindte en haar vragen en moeiten niet aan enkele particuliere personen overlaten in uw welwillende aandacht aanbevolen.

G. JANSSEN

## Een belangrijke conferentie

Zaterdag 2 juni a.s. zal deo volente in Amsterdam een landelijke conferentie van diakenen worden gehouden. Vanwege het belang van deze conferentie willen we daarop reeds nu en hier wijzen.

Aan de orde zullen daarop namelijk komen allerlei steunacties die als diakonale arbeid in onze kerken zijn of worden ter hand genomen.

Daarnaast zal er gesproken worden over allerlei facetten van het z.g. „maatschappelijke werk”. Zo zal aandacht gevraagd worden voor de „kinderbescherming”. Daarover is momenteel heel veel te zeggen. En er moet vooral heel veel voor gedaan worden.

Voorts zal Ir. J. van der Graaf, een bekende figuur uit de „Gereformeerde Bond” in de Ned. Herv. Kerk, in zijn functie van voorzitter van het bestuur der weldra op te richten „Reformatie Sociale Academie” aanwezig zijn en het woord voeren.

Wie enigszins op de hoogte is van de betekenis van dergelijke academies weet dat dit instituut van de allergrootste betekenis is. Men denke slechts aan het „vormingswerk” onder de „werkende jeugd”. Daarbij spelen de afgestudeerden van deze academies een dominerende rol. En het is momenteel de vraag of dit vormingswerk beheerst zal worden door de marxistisch-leninistische ideologie of dat het ter hand zal worden genomen in gebondenheid aan het Woord van God. Men bedenke daarbij dat het in het „vormingswerk” niet maar gaat om „onderwijs”, maar om een intensieve poging om die jeugd te „vormen”. Meestal geschiedt dat nu in de geest van de bekende moderne „maatschappij-kritiek”.

Het is zeer wenselijk dat zoveel mogelijk diakenen en liefst uit alle kerken deze conferentie bijwonen. Uiteraard zijn predikanten, ouderlingen en belangstellende kerkleden ook hartelijk welkom.

De diakenen ontvangen uiteraard nog een speciale uitnodiging met de volledige gegevens. De conferentie wordt gehouden in een zaal vlak bij het Amstelstation. Er is daarbij overvloedige parkeerruimte.

C. V.

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

# de PPR

## UITGEHOLDE RADIKALITEIT

In het vorige artikel over de PPR schreef ik, dat deze partij haar kracht zoekt in een zo radikaal mogelijke opstelling t.a.v. actuele politieke vraagstukken. Haar program spreekt dan ook krachtige taal en dit program is het enige, dat de PPR samenbindt. Christenen, socialisten en mensen met een andere overtuiging hebben binnen deze partij een gelijkwaardige plaats.

### ■ Marxistische maatschappijbeschouwing?

De Tweede Kamerleden Bas de Gaay Fortman en Erik Jurgens wijzen er regelmatig op, dat het Evangelie de inspiratiebron is voor hun politiek optreden. Dit geldt echter voor hen individueel en niet voor de partij als geheel. De PPR heeft eigenlijk niet een duidelijke maatschappijvisie. De oud-voorzitter Dolf Coppes heeft dit terecht als een gemis gezien. Hij schreef vorig jaar een nota ter voorbereiding van het PPR-kongres 1972, getiteld „Nu is het meest radikale nog niet goed genoeg”. Het is volgens Dolf Coppes heel mooi, dat iedereen binnen een partij zijn eigen overtuiging heeft en dat binnen een partij inderdaad mensen met zeer verschillende overtuigingen een plaats hebben, maar een partij als geheel heeft een bepaalde ideologie nodig! De belangrijkste tekorten in onze samenleving komen volgens hem uit foutieve maatschappijvisies voort. En eigen PPR-maatschappijvisie is dus onmisbaar! Dolf Coppes wilde zijn partij helpen in het uitwerken van dit probleem. De oorzaak van

de problemen in de westerse samenlevingen ligt volgens hem in het kapitalisme, dat in het Westen diep heeft wortelgeschoten. Dit is gefundeerd op het recht van de vrije ondernemingen, die in de produktie en in de handel streven naar maximale winst.

Hoewel de regeringen in het Westen in meerdere of mindere mate de uitwassen van het kapitalisme proberen tegen te gaan, brengt het toch zeer veel problemen en gevaren met zich mee. In dit alles heeft oud-PPR-voorzitter Coppes gelijk. Men moet werkelijk stekeblind zijn, wil men de gevaren van het kapitalisme in het Westen niet onderkennen. Maar wat wil hij dan wèl?

Van het russisch kommunisme en van de leninistisch-marxistische aktiegroepen in de westerse landen moet hij niets hebben. Toch sluit hij dicht bij de marxistische gedachten-gang aan, wanneer hij in het begin van zijn nota reeds zegt, dat een goede sociaal-ekonomische orde een grondslag en een voorwaarde is voor heel het kulturele en geestelijke leven.

Dat de heer Coppes uit een socialistisch

vaatje tapt hoeft niemand te verbazen, omdat hij tijdens de verkiezingskampagne van vorig jaar ook duidelijk heeft gezegd, dat de PPR socialistischer is dan de PvdA. En in het slothoofdstuk van zijn reeds genoemde nota, noemt hij Marx als de grote voorman van de PPR. Volgens hem moet Marx het politieke handelen van de PPR inspiëren.

Als sleutelwoorden in zijn visie noemt hij vervolgens: zelfbeheer, zelfbetrokkenheid, vergemeenschappelijking, bestrijding van onderdrukkende machten, saamhorigheid, solidariteit. „Wij belijden daartoe geloof in de democratie”. Wanneer men de nota van Dolf Coppes aandachtig leest, ontmoet men een duidelijke gedachtengang, voortkomend uit een duidelijke overtuiging. Hij gelooft in de democratie, d.w.z. in de regering van het volk. Het volk is de hoogst denkbare autoriteit, die over zichzelf regeert. Het volk laat zich in zijn regering door niets en door niemand leiden.

Deze gedachte van de volkssoevereiniteit vindt natuurlijk haar oorsprong in de autonome mens, d.w.z. de mens, die zelf zijn levensrichting kiest en zijn normen vaststelt. Deze mens laat zich door geen God of Evangelie een weg wijzen. Hij is zichzelf genoeg.

Nu kan men vragen: maar christenen in de PPR kunnen het toch nooit eens zijn met deze overtuiging en maatschappijvisie van de toenmalige voorzitter Coppes?

Het antwoord is, dat dit ook helemaal niet nodig is. Binnen deze partij is immers op voet van gelijkheid plaats voor verschillende overtuigingen?

Maar waarom zouden de christenen het eigenlijk niet met hem eens zijn, vraagt de heer Coppes zich af? Er komen volgens hem steeds meer christenen, die van mening zijn dat niet het hiernamaals maar het hiernu-maals onze aandacht moet hebben. Het christelijk denken bevat weliswaar een toekomstverwachting, maar de marxisten kijken ook naar een betere toekomst uit. En in het joodse denken zit ook een toekomstverwachting. Ja, in de kern van zaak willen christenen, joden en marxisten hetzelfde. Zij worden door hetzelfde gedreven: een betere toe-

### Het onderwijs in discussie

## SPELLINGSHERVORMING: ONDERWIJSKUNDIGE NOODZAAK?

In de voorafgaande artikelen over 'het onderwijs in discussie' zijn een aantal achtergronden van het huidige streven naar onderwijsvernieuwing besproken. Centraal daarbij bleek de zogenaamde 'externe democratisering', het streven om alle onderwijsvormen voor alle lagen van de bevolking toegankelijk te maken. In dit artikel zal ik ingaan op één van de middelen, die sommigen hiertoe willen aanwenden: de hervorming van onze spelling.

Deze motivering van spellingshervorming wordt vooral gegeven door de (inmiddels opgeheven) Aktiegroep Spellingsvereenvoudiging onder leiding van de psycholoog Kohnstamm. Deze groep had de steun van verschillende organisaties van leraren. Hun redenering is als volgt: de huidige spelling van het Nederlands is voor veel kinderen, met name die uit de arbeidersklasse, veel te moeilijk. Laatstgenoemde kinderen zijn namelijk van huis uit niet erg vertrouwd met lezen en schrijven. Het leren van die moeilijke spelling vormt voor hen daardoor een extra barrière in het onderwijs. Want ze moeten er zoveel tijd en aandacht aan besteden, dat er geen tijd meer is voor het echte taalonderwijs, het onderwijs dat er op gericht is hun taalvaardigheid te vergroten. En juist die taalvaardigheid is een voorwaarde voor

maatschappelijk succes. Bovendien blijkt dat veel kinderen die moeilijke spelling nooit helemaal leren beheersen, zodat ze later in de maatschappij gediscrimineerd worden: ze kunnen immers niet foutloos schrijven en dus worden b.v. hun sollicitatiebrieven in de prullemand gegooid.

De discussie over spellingshervorming is trouwens ook om een andere reden actueel geworden. In 1969 bracht namelijk een door Nederland en België ingestelde commissie een rapport uit, geheten: Eindvoorstellen van de Nederlands-Belgische Commissie voor de spelling van bastaardwoorden, dat mede voorstellen bevat voor een herziening van onze huidige spelling. Die huidige spelling is vastgelegd in de 'Woordenlijst der Nederlandse Taal' (het zogenaamde 'groene boekje'), in 1954 verschenen en eveneens opge-

steld door een Nederlands-Belgische Commissie. Noch de Nederlandse, noch de Belgische regering hebben echter tot nu toe een beslissing genomen en dat zal gezien de politieke situatie ook nog wel even duren.

Wat houden nu die voorstellen tot spellingsvereenvoudiging in? We moeten dan eerst zien wat de huidige spellingsregels zijn. De algemene regel is: 'Geef in je spelling de beschaafde uitspraak weer', of wat lossers formuleerd: 'Schrijf op wat je hoort'. Er zijn echter drie regels die deze algemene regel doorkruisen: de regel van etymologie (= woordafkomst), de regel van gelijkvormigheid en die der analogie.

De regel der etymologie heeft onder meer als consequentie, dat we woorden uit andere talen overnemen in de spellingsvorm van de taal waaruit dat woord afkomstig is, b.v. **chauffeur** (uit het Frans), **baby** (uit het Engels). Een andere consequentie is dat we woorden met dezelfde klankvorm soms verschillend spellen, b.v. **leiden** tegenover **lijden**. Vroeger waren deze woorden namelijk ook qua klankvorm verschillend: de **ei** was vroeger een **ai** en de **ij** een **ie**. Door alter klankontwikkelingen zijn de klankvormen van deze woorden samengevallen. Maar door het verschil in spelling kunnen we beide woorden nog uit elkaar houden. De etymologie-regel komt er dus op neer dat we in onze spelling rekening houden met de geschiedenis van de woorden.

De regel der gelijkvormigheid schrijft voor dat we b.v. zowel **word** als **worden** en **hoed** als **hoeden** met een **d** schrijven, hoewel we **wort** en **hoet** zeggen. D.m.v. de spelling geven we het verband tussen de woorden weer: het gedeelte **hoed-** in **hoeden** betekent hetzelfde als **hoet**. Een uitzondering op deze regel zijn de **v** en de **z** (**brief-brieven**, **huis-huizen**).

komst, zo u wilt (in de formulering van Dolf Coppes) „de verwezenlijking van een messiaans rijk”.

De marxistische heilsstaat, die in de loop van de tijd door de mens gerealiseerd zou kunnen worden, is toch wel een heel andere toekomstverwachting en een heel andere opvatting over „een messiaans rijk”, dan de christelijke verwachting van de wederkomst van Christus als de komst van het Messiaanse rijk. Gaat de marxist uit van de mens, die in principe goed is en die dus in staat is een heilsstaat te verwezenlijken, een christen heeft een andere mens- en levensbeschouwing.

#### ■ Politieke theologie als inspiratiebron?

Niet alleen de marxistisch georiënteerde Dolf Coppes is van mening, dat christenen en marxisten „eigenlijk hetzelfde willen”, Erik Jurgens sluit nauw bij hem aan. De laatstgenoemde heeft zich vooral met de politieke theologie bezig gehouden en op grond daarvan kan hij een heel eind met zijn kollega Coppes meegaan. Hij voegt er aan toe, dat het radikalisme in de Geref. Kerken sterk toegenomen is en dat aanhangers van dit door moderne theologische gedachten geïnspireerde radikalisme, aanwas voor de PPR betekende. (Vergl. E. Jurgens, De PPR op aarde. Uitg. De Florel 1970, blz. 46-51)

Het gaat in de politieke theologie niet om de konsekwenties **vanuit het Evangelie** vóór het politieke handelen. Het gaat de meeste woordvoerders van deze theologie om iets geheel anders. Zij willen **vanuit** een bepaalde (vaak marxistische) **maatschappijbeschouwing** komen tot een nieuwe interpretatie van het Evangelie. Dit betekent, dat de bijbel vertaald moet worden in politieke begrippen. Het is een gangbare opvatting van veel politieke theologen, dat de bijbel eerst door een „filter” van een neo-marxistische maatschappijvisie moet, voordat zij in deze tijd bruikbaar wordt.

Het Evangelie is een goede boodschap, waarvoor het politieke en maatschappelijke leven blijkbaar nog wel iets uit te halen is.

In het kader van de politieke theologie begint de uitdrukking „Evangelie als inspiratiebron” een twijfelachtige betekenis te krijgen. Het is op zichzelf een prachtige uitdrukking, wanneer men er mee zeggen wil, dat men zich onder het gezag van de bijbel wil stellen en dat men zich door het Sola Scriptura wil laten inspireren. Dat wordt in dit verband echter niet bedoeld. Wanneer politieke theologen spreken over „het Evangelie als inspiratiebron”, dan bedoelen zij: het Evangelie bevat bruikbare elementen, die wel inspirerend zijn.

Geliefkoosde „elementen” zijn tegenwoordig bijv. de Bergrede en enkele hoofdstukken uit de profeten. Ik zeg niet, dat dit niet belangrijke en veelzeggende hoofdstukken zijn. Het probleem is dat men selekteert en bruikbare elementen uit de bijbel vist, i.p.v. haar in haar geheel te laten gelden.

Wanneer men inderdaad bereid is om te komen tot een politieke herinterpretatie van het Evangelie, dan krijgen veel bijbelse begrippen een andere betekenis. Over de zonde, als de principiële gebrokenheid in het leven van de mens, wordt niet of nog slechts zelden gesproken. Jezus wordt gezien als een goed mens, een aanstekelijk voorbeeld. Hij is volgens Erik Jurgens het navolgen waard (blz. 46). Je kunt veel uit Zijn handelen leren. Dat er nog christenen zijn, dat hem zien als Verlosser, moet betekenen dat Jezus een emancipator was. Hij kwam immers op voor de armen en verdrukten. Woorden als „eeuwig leven” willen zeggen, dat je goed moet leven en daarin dus voor je kinderen en andere mensen, een voorbeeld moet zijn en dat je dan voortleeft in het nageslacht. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde hebben natuurlijk niets met het hiernamaals te maken, maar met een toekomstige samenleving van vrede en gerechtigheid, die in de loop van de tijd door de mens zelf gerealiseerd zal kunnen worden.

Meent men op deze manier, door uitholling van fundamentele bijbelse begrippen, andersdenkenden te bereiken?

In de eerste plaats heeft een christen die zo

redeneert in elk geval geen boodschap meer aan de andersdenkende. In de tweede plaats heeft hij het pad geplaveid om te kapituleren voor een andere overtuiging.

Hoe dit ook zij, wanneer in een partij verschillende overtuigingen op voet van gelijkwaardigheid naast elkaar bestaan, móet men wel met vage begrippen werken, die iedereen wel zo ongeveer kan gebruiken en eventueel op zijn eigen manier kan interpreteren. In PPR-publikaties wemelt het van kreten als: solidariteit, gemeenschapszin, saamhorigheid, progressief, modern, vernieuwing, radikaal enz. Wat de betekenis van deze woorden is, wordt nergens duidelijk. Dit is ook geen wonder, want zij worden in de PPR door mensen met zeer verschillende levensbeschouwingen gebruikt.

Dat het gebruik van uitgeholde begrippen ongenueanceerd denken en onduidelijkheid bevordert, kan moeilijk verbazing wekken. Een voorbeeld hiervan trof ik aan in een redevoering van de heer M. van Hulst, oudlid van de Eerste Kamer voor de PPR. Op 25 april 1972 verklaarde de heer Van Hulst in de Eerste Kamer, dat de derde wereldoorlog reeds begonnen is en dat er twee kampen te onderscheiden zijn. „Aan de ene kant zijn de strijdende mensen Dom Helder Camara, Solzenitsijn, de Vietcong, het Angola Comité, Allende, Kardinaal Alfrink en ga zo maar door. Aan de andere kant zijn het de rust-en-orde-mensen, zoals Wallace en Strauss, Breznjew, Bisschop Gijssen, en de kolonels in Griekenland en Agnaw.”

Met alle waardering voor het vele werk dat de heer Van Hulst doet tegen de milieuverontreiniging e.a., wat hij in dit citaat demonstreert is 'n politiek voor domme mensen. Het gaat mij natuurlijk niet om de heer Van Hulst. Het gaat hier m.i. om een voor de PPR typerend voorbeeld. Een partij, die streeft naar polarisatie, die dus systematisch alles op twee hopen wil vege en daarbij werkt met begrippen progressief en konservatief **zonder** de inhoud van deze begrippen en haar criteria te preciseren, **moet** wel tot zulke (nonsens)redeneringen komen.

Volgende week het slotartikel over dit onderwerp.

De regel der analogie schrijft voor dat we werkwoorden op analoge wijze verbuigen. Uit **ik werk-hij werkt** blijkt dat we de bij **hij** horende vorm van **werken** krijgen door een **t** toe te voegen aan de bij **ik** horende vorm. Dit passen we ook toe op de andere werkwoorden: **ik word-hij wordt**.

Uit dit alles blijkt dat de huidige spelling geen volstreekte chaos is. Er liggen duidelijke regels aan ten grondslag, ook al geeft de toepassing van die regels in concrete gevallen wel eens moeilijkheden. Maar nog een ander punt is hier van groot belang: in de spelling wordt een stuk bewuste kennis van onze taal uitgedrukt. Normaal gesproken zijn we ons van de kennis die we nodig hebben om het Nederlands te spreken niet bewust. En als kind leren we die taal ook grotendeels onbewust, niet uit een grammatica. Maar door spelling te leren, maken we onszelf bewust van bepaalde aspecten van ons taalsysteem; dat bepaalde woorden aan andere talen ontleend zijn, dat sommige woorden met dezelfde klankvorm verschillen in betekenis, dat **hoed** en **hoeden** grotendeels dezelfde betekenis hebben enz. Door spelling te leren, leren we dus iets over de taal die we hanteren.

Terug nu naar de voorstellen van de spellingshervormers. De bovengenoemde commissie gaat minder ver dan de aktiegroep en wil o.m.:

- vernederlandsing van bastaardwoorden (**bebie**, **sirkulaire**)
- **-lijk** en **-isch** worden **-lik** en **-ies**
- afschaffing van de analogieregel.

De Aktiegroep wil bovendien ook nog:

- afschaffing van de gelijkvormigheidsregel (**hoet**, **wort**)
- geen verschil **ei/ij** en **ou/au**, alleen **ij** en **au**. We krijgen dan meer homonymen (woorden met meer dan één betekenis).

Wat valt er nu vanuit wetenschappelijk oogpunt te zeggen over deze voorstellen? Betekenen ze werkelijk een onderwijsverbetering? Dat staat nog te bezien.

In de eerste plaats moet opgemerkt worden dat elke spelling moeilijk is en dus veel onderwijstijd vraagt. Spelling impliceert namelijk altijd een abstractie van de concrete klankwerkelijkheid. De klankstroom die uit onze mond komt als we praten, is een continue stroom van geluid. We moeten eerst leren die klankstroom te interpreteren als een reeks van opeenvolgende klanksegmenten en vervolgens om al die verschillende klanksegmenten met verschillende tekens weer te geven.

In de tweede plaats moet er onderscheid gemaakt worden tussen de leerbaarheid en de bruikbaarheid van een spelling. Ongetwijfeld is een vereenvoudigde spelling gemakkelijker te leren voor een kind van zes jaar, gemakkelijker dan de huidige spelling die een bewuste kennis van taal veronderstelt, die zo'n kind zich nog moet verwerven. Maar het is zeer waarschijnlijk dat de huidige moeilijker spelling voor de rest van zijn leven voor dat kind veel bruikbaar is, omdat die de leessnelheid waarschijnlijk aanzienlijk vergroot. Want in de huidige spelling is het woordbeeld constanter (**hoed-hoeden**) en wordt aangesloten bij nog te leren vreemde talen (bij een gewijzigde spelling moeten zowel **baby** als **bebie** geleerd worden, als zo'n kind later Engels leert).

Op het punt van de leerbaarheid en de bruikbaarheid van de verschillende mogelijke spellingsystemen voor het Nederlands is echter nog geen onderzoek verricht. Zolang er geen goed gefundeerde, op wetenschappelijk inzicht berustende beslissing genomen kan worden, is het beter de spelling ongewijzigd te laten.

Amsterdam. G. E. BOOIJ

## Wist U...

● dat Mr Beernink, de Christelijk-historische oud-minister verklaarde dat, als er een fusie komt tussen de KVP, de CHU en de ARP, hij en zijn geestverwanten een nieuwe CHU gaan oprichten? ...

● dat dr De Ru, de expraeses van de Ned. Herv. synode, van Ir Buskes' „Het humanisme van God” zei: „Dat is een onbijbelse gedachte. De Bijbel spreekt over het filantropisme van God, dat wil zeggen: de mensliefde van God. De Heere zegt zelf: Ik ben God en geen mens (Hosea 11:9). Gelukkig dat God geen mens is, anders zouden wij niet meer bestaan.” ...

● dat in 1972 in totaal 117 berovingen van banken, postkantoren enz. plaatsvonden — met een „winst” van enkele miljoenen — en alleen reeds in januari dertig, terwijl er in 1965 in totaal slechts vier werden gepleegd? ...

● dat Luchtmacht-overste Robinson Risner, die 7½ jaar krijgsgevangene was in N.-Vietnam, verklaarde: „Voor zover ik weet, heeft iedere Amerikaan in Noord-vietnamese gevangenschap de president en zijn politiek ondersteunt. Ik zelf heb gedurende mijn gevangenschap, zijn politiek en mijn vaderland altijd gesteund en nooit was ik trotser op mijn president dan nu.” ...

● dat Wim Hulst, voorzitter van de vereniging „Nederland-USSR” verklaarde: „In de meest brede lagen van het Nederlandse publiek bestaat een steeds stijgende belangstelling voor het leven van het Sovjet-volk. Dit komt bovenal tot uiting in het toenemend aantal leden van de vereniging „Nederland-USSR.” ...

● dat zich onder de studenten die uit het gebouw van de Universiteit van Groningen door de politie werden verwijderd ook het Communistische raadslid Agema bevond — in welke functie, met welke bedoeling? ...

VIERHOUTEN — D. W. L. MILO

## MOET BARBERTJE HANGEN?

Dat is voor u wellicht geen vraag. Vermoedelijk kent u deze vragende zin slechts in andere, positieve, volgorde. Dan citeert u een wet, die van de Meden en Perzen zou kunnen stammen, als een onontkoombare noodzaak: Barbertje moet hangen!

Nu, als u gelooft dat Barbertje onontkoombaar moet hangen, bent u mis. Dat kan uw eerste vergissing zijn vandaag; laten we hopen dat het ook uw laatste is. Want wie aan de galg gepraat werd was niet Barbertje — maar de man van Barbertje. Barbertje was namelijk een lief vrouwtje, in eer en deugd gehuwd met ene Lothario. En het was Lothario, die men heeft doen hangen.

Terecht? Nee, ook dat niet. Lothario is wel veroordeeld, maar ten onrechte. Of liever — beoordeelt u zelf maar de gronden, waarop Lothario gehangen is. U vindt het hele verhaal als een soort ouverture tot het boek „Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij” van Multatuli. Het proces verbaal luidt als volgt:

*Gerechtsdienaar: Mijnheer de rechter, daar is de man die Barbertje vermoord heeft.*

*Rechter: Die man moet hangen. Hoe heeft hij dat aangelegd?*

*Gerechtsdienaar: Hij heeft haar in kleine stukjes gesneden en ingezouten.*

*Rechter: Daaraan heeft hij zeer verkeerd gedaan. Hij moet hangen.*

*Lothario: Rechter, ik heb Barbertje niet vermoord! Ik heb haar gevoed en gekleed en verzorgd. Ik kan getuigen bijbrengen die verklaren zullen dat ik 'n goed mensch ben en geen moordenaar.*

*Rechter: Man, ge moet hangen! Ge verzwaart uw misdaad door eigenwaan. Het past niet aan iemand die . . . van iets beschuldigd is, zich voor 'n goed mensch te houden.*

*Lothario: Maar, rechter, er zijn getuigen die het zullen bevestigen. En daar ik nu beschuldigd ben van moord . . .*

*Rechter: Ge moet hangen! Ge hebt Barbertje stukgesneden, ingezouten, en zijt ingenomen met uzelf . . . drie kapitale delikten! Wie zijt ge, vrouwtje?*

*Vrouwtje: ik ben Barbertje.*

*Lothario: Goddank! Rechter, ge ziet dat ik haar niet vermoord heb!*

*Rechter: Hm . . . ja . . . zool! Maar het inzouten?*

*Barbertje: Neen, rechter, hij heeft me niet ingezouten. Hij heeft mij integendeel veel goeds gedaan. Hij is 'n edel mensch!*

*Lothario: Ge hoort het, rechter, ze zegt dat ik 'n goed mensch ben.*

*Rechter: Hm . . . het derde punt blijft dus bestaan. Gerechtsdienaar, voer dien man weg, hij moet hangen. Hij is schuldig aan eigenwaan. Griffier, citeer in de praemissen de jurisprudentie van Lessing's patriarch.*

—o—

Zo, nu zit u midden in het probleem. Multatuli, alias Eduard Douwes Dekker, heeft met dit gesprek de grond gelegd voor de malle term: Barbertje moet hangen. Men heeft hem niet goed gelezen, zoals u ziet. Zijn lezers hadden moeten weten, dat Barbertje buiten schot bleef, maar dat de man van Barbertje veroordeeld werd. Wat de lezers wel begrepen hebben is: dat iemand, die al veroordeeld is voor hij terechtstaat, met al zijn bijdragen tot de rechtsprocedure zijn vonnis slechts verzwaart. Ook dit is ijdelheid en kwelling des geestes, zou de Prediker zeggen. Want analyseer dit gesprekje nu eens.

De aanklager beschuldigt Lothario er van, dat hij Barbertje heeft vermoord. Het vonnis staat gelijk vast: hangen, op grond van moord. Toch vraagt de rechter nog naar details. Die details, al zijn ze onjuist, bevestigen het vonnis: hangen, nu wegens moord en wreedheid. De veroordeelde betuigt zijn onschuld, zou zelfs het bewijs daarvan kunnen leveren. Die uitspraak bevestigt ten derde male het vonnis: hangen. Bovendien is er een grond bijgekomen: het is nu moord plus wreedheid plus eigenwaan.

Voordat Lothario hangt, even een kardinaal punt in deze zotte rechtspraak. De goede rechtsregel is, dat op elke beschuldiging zowel hoor als wederhoor plaats vindt; dat de bewijzen geleverd en beoordeeld worden; dat zo mogelijk een bekentenis wordt verkregen; en dat eindelijk, bij voldoende bevinden van het bewijs van de beschuldiging, met of zonder schuldbeekentenis een oordeel geveld wordt; waarbij het delict met de rechtsregel wordt vergeleken en de omstandigheden in aanmerking worden genomen. Grondregel is: dat wie beschuldigt ook de bewijslast draagt.

Welnu — in het verhaal van Barbertje levert de beschuldiger geen zweem van bewijs. Integendeel: Lothario voelt zich genoodzaakt zelf de bewijslast van zijn ónschuld op zich te nemen, wil hij niet hangen. En hij wordt tot die omgekeerde bewijslast nog niet eens toegelaten. Onrecht op onrecht. Lothario's vonnis was vooruit geveld en in zo'n geval — wil Multatuli zeggen — wordt elk woord van de veroordeelde in zijn nadeel gebruikt. En nu gaan we verder met de rechtsgang.

—o—

Daar komt een vrouwspersoon. Wie zou het zijn? Het is Barbertje.

Beter kon het voor Lothario niet aflopen, denkt u. Beter bewijs van Lothario's onschuld is moeilijk denkbaar. Barbertje is dus niet vermoord, merkt Lothario triomfantelijk op. Dat moet zelfs de rechter erkennen. Maar de wreedheid, de tweede strafgrond? Ook die valt weg: ze is niet ingezouten, verklaart Barbertje. Zodat, concludeert de beschuldigde, slechts overblijft dat ik een goed mens ben.

Ho! De rechter ziet over het hoofd dat punten twee en drie aan punt een zijn opgehangen. Dat bij wegvallen van de moord ook de

wreedheid en eigenwaan zijn weggefallen. Hij ziet alleen dat punten een en twee wegvallen, maar meent dat punt drie blijft staan. Eigenwaan! Een beschuldigd man en dan . . . eigenwaan! Het derde punt is voldoende grond voor het reeds geveld vonnis. Lothario moet hangen vanwege zijn eigenwaan: dat hij een goed mens is.

En daar gaat de man van Barbertje: à la lanterne. De schrijver Lessing wordt er voor aangeroepen. De rechtsuitspraak van Nathan de Wijze geldt als de startblokken voor het vonnis: hangen!

—o—

Het hele „onuitgegeven toneelspel” van Multatuli klinkt zo absurd alsof het vandaag geschreven was. Het is zo irreal, dat u het met een geamuseerde glimlach naast u zou willen neerleggen. Maar waarom eigenlijk? Weet u wel dat de voorgaande rechtsprocedure sedert Multatuli zo vaak is herhaald, dat zij een vorm van burgerrecht, van usantie heeft gekregen? De mensen zijn zo dom, zei ene Helvetius, dat een herhaling van het onrecht hun tenslotte als rechtvaardig voorkomt. Wie zijn ogen open houdt en zijn rechtvaardigheidsbesef brandende, loopt er voortdurend tegen aan.

Wie een beschuldiging inbrengt moet overtuigen, zei Mozes. Een meervoudig getuigenis — twee of drie mensen die de overtreding gezien en gehoord hadden — gold als overtuigend bewijs. Die getuigen moesten zelf met de steniging beginnen, wanneer het een doodzonde betrof. Dat wil zeggen: ze moesten blijven staan voor hun getuigenis. Een vals getuigenis zou hen immers tot moordenaars maken; en moordenaars waren zelf des doods schuldig. Zo komt een foutief vonnis altijd op het hoofd van onrechtvaardigen terug. Ziedaar de Goddelijke rechtsgang, door Mozes vastgelegd.

Het is veilig wonen in het Goddelijk rechtsgebied. In tegenstelling tot deze onrechtvaardige wereld — die een rechtsprocedure van achteren af kan opzetten en die de man van Barbertje al veroordeelt voor het bewijs van schuld of onschuld geleverd is — is onze hoogste Rechter volmaakt rechtvaardig. Daarom is het veilig wonen: omdat Christus gehangen heeft. Onschuldig voor onrechtvaardige mensen. Zijn vonnis stond al vast toen het proces nog moest beginnen. Alle onrecht van deze onrechtvaardige wereld is op Hem aangelopen. En alles wat Hij losliet werd tegen Hem gebruikt: wat hadden zijn rechters eigenlijk nog getuigen nodig? Hij leverde zelf de grond voor het reeds geveld vonnis.

Hierom zijn wij dus vrijgesproken — als u het goed begrijpt. Al even absurd, vindt u niet? Wie de rechtvaardige verdoemt is de Heere een gruwel. Maar ook wie de goddeloze rechtvaardigt is de Heere een gruwel. Het verhaal van Lothario is even absurd als onze vrijspraak. En toch. Het verschil zit tussen die onrechtvaardige rechter en de allerhoogste Rechter.

Doordat Jezus Christus het absurde van de menselijke onrechtvaardige rechtspraak onderging, baande Hij de weg waarlangs wij gratie kunnen krijgen. Even onbegrijpelijk. Komt, verwondert u hier mensen. Zodat wij ten laatste dage voor de rechterstoel van Gods lieve Zoon zonder verschrikken mogen verschijnen.

Begrijpt u het? Vrijspraak, die vooraf vast staat — ongeacht onze schuld?

Multatuli heeft er niets van begrepen. Die stikte in het onrecht van anderen. En wij begrijpen er niets van. Wij stikken in eigen ongerechtigheid.

# De Reformatorische Bijbelschool

In september 1972 is in Zeist een nieuwe school van start gegaan, de Reformatorische Bijbelschool. Om u een indruk te geven van wat de school is en beoogt te zijn is het nodig deze twee woorden, „Reformatorische” en „Bijbelschool” nader toe te lichten.

Om met het laatste woord te beginnen, een **Bijbelschoolopleiding** heeft tot doel om christenen groter kennis van de Bijbel en haar inhoud, alsook groter bekendheid met vele zaken die voor een goed begrip van die Bijbel nodig zijn, bij te brengen. Met name voor jonge mensen is dit een geschikte mogelijkheid meer van het Evangelie te weten te komen. Het komt geregeld voor dat jongeren die graag „geestelijk werk” zouden doen, niet in staat zijn om aan een theologische studie te beginnen vanwege onvoldende vooropleiding, of ook zo'n opleiding niet ambiëren. In zo'n geval vormt een Bijbelschool een wettelijk alternatief. Ook met een Bijbelschoolopleiding is het mogelijk in kerkewerk, of andersoortig geestelijk werk, terecht te komen.

Het tweede woord, **Reformatorische**, verdient ook nadere toelichting. De school in Zeist wil zich baseren op Gods Woord en daarom instemmen met het reformatorisch belijden.

De Reformatorische Bijbelschool is tot stand gekomen uit een initiatief van leden van vier kerkgenootschappen, de Gereformeerde Kerken, de Chr. Gereformeerde Kerken, de Hervormde Kerk (Geref.) en de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken (buiten verband). Elk van deze groeperingen is vertegenwoordigd zowel onder docenten als studenten.

Officieel is de school niet met enig kerkgenootschap verbonden; ze is interkerkelijk. Ook bestaat er geen officiële voorkeur voor enige gemeenschap. Door de verschillende theologische inbreng van de docenten wordt de verscheidenheid die binnen de gereformeerde gezindte bestaat, gehonoreerd, zonder dat men eventuele geschillen op de spits wil drijven. Bovendien wenst de school zich niet officieel uit te spreken over de interne aangelegenheden van de verschillende kerken, hoewel hierover zeker een persoonlijke mening zal bestaan bij docenten en studenten.

In haar lesprogramma wil de school graag naar de kerken „toewerken”. Terwijl studenten die zich tot zendings- of evangelisatiewerk aangetrokken voelen volop de kans krijgen zich daarop voor te bereiden, hopen we ook voor studenten die menen dat de Here hen tot kerkewerk roept mogelijkheden te vinden om binnen de structuur van de eigen kerkelijke gemeenschap werkzaam te zijn.

## ■ Opleiding

De opleiding heeft tot doel de studenten een goed inzicht te geven in Gods Woord en in onderwerpen die met de Bijbel te maken hebben. Men zou het programma in drie segmenten kunnen verdelen; vakken die regelrecht met de Bijbel te maken hebben, vakken die met groter kennis van onze eigen tijd te maken hebben, en vakken die de studenten moeten helpen bij het doorgeven van de zelf verworven kennis. Of, om het anders te zeggen, vakken die te maken hebben met de „vraag”, met het „aanbod” en met de methoden van overdracht. Tot die eerste categorie behoren vakken als Bijbelstudie, O.T.- en N.T.-exegese, Dogmatiek, Culturele Achtergronden van de Bijbel en Grieks en Hebreeuws. Tot de tweede een vak als „Moderne Stromingen” en tot de derde Homiletiek, Praktische Homiletiek, Evangelistiek, Nederlands en Engels. Verder zijn nog de vakken Muziek en Gymnastiek in het lesrooster opgenomen. Een uitgebreider lesprogramma volgt hieronder.

## ■ Vereisten voor Toelating

Zoals al is opgemerkt, wil deze Bijbelschool mensen opleiden tot kerkelijke werkers, evangelisten, zendingen enz. Dit doel wordt beoogd vanuit duidelijk reformatorische standpunt.

De eerste eis die daarom gesteld wordt is dat de studenten geloven, belijdende christenen zijn. (Dat wil niet zeggen dat ze in een bepaalde gemeente belijdenis gedaan moeten hebben om toegelaten te worden. Het wil ook niet zeggen dat aankomende studenten op geen enkel punt moeite mogen hebben met het begrijpen van de Bijbel.) Vereist wordt echter wel dat degenen die graag tot de opleiding willen worden toegelaten **positief** tegenover het Evangelie staan en bereid zijn dit Evangelie als richtsnoer voor hun leven te bestuderen.

Verder is de studie van de te behandelen lesstof te zwaar voor erg jonge mensen, alsook voor mensen met erg weinig vooropleiding. Vandaar dat als **regel** wordt vastgesteld dat gegadigden voor de studie **tenminste 19 jaar** oud moeten zijn en **tenminste een MAVO-opleiding** met goed gevolg hebben doorlopen. Dit is de regel; in bepaalde gevallen kan op één van beide punten een uitzondering gemaakt worden. Het is echter in de opleiding gebleken dat het zeer wenselijk is aan beide voorwaarden te voldoen.

## ■ Kosten en Huisvesting

„Wat kost het?” „Wat zal precies mijn huisvesting en hele omgeving gaan vormen?” Dit zijn een paar vragen die men terecht mag, en zeker ook zal, stellen. Wat het laatste betreft, de school is het eerste jaar in een gehuurd pand aan de Kerkweg in Zeist gevestigd geweest. Op het moment dat dit artikel opgesteld wordt is de behuizing voor het volgende jaar nog een enigszins onzekere factor. Het bestuur van de school is in onderhandeling over de mogelijkheid van een internaatsvorm. De uitslag van deze besprekingen is echter nog niet geheel zeker. Zo spoedig mogelijk zal hierover nadere informatie worden verstrekt.

Als de school inderdaad volgend jaar als internaat gaat draaien, zal de totale som van schoolgeld en verzorging plus onderdak f 3.000,— bedragen. Mocht dit plan echter geen doorgang vinden, dan kan men het best rekenen op f 1.000,— schoolgeld en het bedrag dat benodigd is voor voedsel en kamerhuur. In beide gevallen zal men het beste kunnen rekenen op uitgaven die variëren van f 3.000,— tot f 4.000,—. Het bedrag dat in het eerste jaar aan lesmateriaal besteed moet worden bedraagt ongeveer f 300,—.

## ■ Het Lesrooster

Het Programma voor het eerste jaar ziet er als volgt uit:

- 5 uur Bijbelstudie
- 2 uur O.T. exegese
- 2 uur N.T. exegese
- 2 uur Dogmatiek
- 2 uur Hebreeuws
- 1 uur Grieks
- 2 uur Moderne Stromingen
- 2 uur Praktische Homiletiek
- 1 uur Homiletiek
- 2 uur Nederlands
- 1 uur Evangelistiek
- 1 uur Muziek
- 2 uur Gymnastiek

Tesamen is dat dus 25 lessen. Het aantal lessen voor het tweede jaar bedraagt een uur minder. Ten opzichte van het programma van het eerste jaar zijn er de volgende ver-

schillen: Hebreeuws wordt 1 uur, Praktische Homiletiek wordt 1 uur, Nederlands wordt 1 uur en Moderne Stromingen valt na Kerst van het tweede jaar helemaal af. Daarentegen komt er 1 uur Bijbelse Cultuur voor in de plaats en 2 uur Kerkgeschiedenis.

Afgezien van de lessen worden er geregeld lezingen gehouden, over onderwerpen die passen binnen het kader van het lesprogramma van de school, over ethische vragen, wetenschappelijke ontdekkingen, de situatie van de zending in de wereld enz. Deze lezingen worden meestal 's avonds gegeven.

Het programma voor het derde jaar is alleen in grote lijnen afgebakend. Er wordt naar gestreefd om in het vaststellen van de lesstof een grote mate van vrijheid te geven aan elk der studenten. Naast een aantal vakken die zullen worden blijven gegeven zal elke student zoveel mogelijk de kans krijgen zich op zijn of haar werk voor te bereiden. Dat houdt in dat er veel tijd besteed zal kunnen worden aan prijkijktwerk, en ook dat men **gericht** bezig kan zijn. (Om een voorbeeld te geven, als men het zendingswerk zal ingaan en men weet naar welk gebied men zal gaan, kan het erg nuttig zijn de problematiek van dat gebied, en de vereisten voor zendingswerk uitvoerig te bestuderen.) De staf streeft er naar de studenten hierin zoveel mogelijk te begeleiden.

## ■ Praktische Werk

Er is al even over prijkijktwerk gesproken, in verband met het derde jaar. Ook in de vakanties na het eerste en tweede jaar zal men verplicht een stage van 4 weken doorlopen. Het patroon van het praktische werk binnen de opleiding is als volgt: geen werk in het eerste jaar, 4 weken in de zomervakantie, een paar korte stages in het tweede jaar, 4 weken stage in de zomervakantie, en een veelal praktisch derde jaar.

## ■ Hoe meldt men zich aan?

Men kan zich het beste aanmelden door een gesprek aan te vragen bij de secretaris van het bestuur of bij de hoofddocent van de school. Het is nodig om beiden gesproken te hebben.

Het adres van de secretaris van het bestuur is: Ds W. v. d. Brink, Tjalk 11, Nieuw-Loosdrecht, tel. 02158 - 4111.

Het adres van de hoofddocent is Pieter van Kampen, Schip Youth for Christ, Muntkade, Utrecht, tel. 030 - 939218.

## Groet elkander

De uitgeverij Buijten en Schipperheijn heeft de kunstenaar J. van den Berge, gevraagd Bijbelse ontwerpen te maken om elkaar te groeten bij verjaardagen, ziekte e.d. Het zijn zes dubbele kaarten met een vier-kleurenplaat, voorstellende de psalmen, het sleepnet, het grote avondmaal, het Onze Vader, de spijziging van de 5000 en „kom over en help ons”. Er zijn bijpassende enveloppen bij. Verder bedrukt met de desbetreffende bijbeltekst in 4 talen. Vanaf 1 juli verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs f 3,90.

Ik vind ze bijzonder fraai. Van harte aanbevolen.

A.

## „Wie doet er mee?”

(4)

Ik „moet” weer een stukje schrijven met het bovenstaande lokkende, maar tegelijk ook een beetje uitdagende opschrift. Dat „moeten” is voor mij een oorzaak van pure vreugde. Want het betekent dat er weer een aantal mensen zijn geweest die over wat wij met dit plan willen hebben nagedacht, er wat voor zijn gaan voelen, en toen de moeite namen een girobiljet in te vullen en op te sturen! Dat is natuurlijk ook een bewijs dat ze ons blad een goed hart toe dragen. Maar dat is het voornaamste niet. Van veel meer belang is dat ze ook op deze wijze een kleinigheidje willen doen ter bereiking van het éne grote doel dat ons als gelovigen steeds voor ogen moet staan: het tot elkaar brengen van allen die „in Christus” één zijn.

Het eerste wat ik na de vorige verantwoording kreeg was een gift van f 10,— (213) uit een plaats waarvan prof. Schilder altijd veel goeds zei. Daarna één van f 10,— (500) uit de hoofdstad. Er stond bij: „Kun je meedoen, doe dan mee”. Van harte mee eens! Uit dezelfde buurt waar de eerste gift vandaan kwam zond (892) f 20,—. En daarna kwam een, ook om andere redenen dan de klinkende munt, zeer gewaardeerde gave van f 50,—. Tot ziens! Een gift van f 5,— (218); van f 10,— (582) (uit een mij goed bekende plaats, met de uitroep: „Ook ik doe mee!”) en één van f 20,— (150) volgden. Het adres dat de laatste mij opgaf is doorgegeven. Van een „ridder” kwam f 20,— (493). Hartelijk dank. En uit zijn buurt zond een zuster mij f 25,— (117). „Met de hartelijke groeten” kreeg ik van een dame die ik als een voortreffelijke gastvrouw leerde kennen f 15,— (335). En „graag gedaan” schreef (946) op zijn girobiljet van f 20,—. Ten slotte kwam er, al weer uit de buurt van Rotterdam (947) f 10,—. Dat is samen al weer f 215,—. Alle gevers mijn hartelijke dank.

En nu kijk ik al weer uit naar wie volgt. Het zou zo fijn zijn als we b.v. alle „vrijgemaakte” predikanten een jaar lang „Opbouw” konden bezorgen! En nog heel veel andere. Wat me bijzonder verheugde waren de reacties van hen die reeds een abonnement van ons blad kregen! Ze zijn voor mij een bewijs dat de realisering van dit plan de moeite waard is. Natuurlijk — het is maar een plan-netje. Maar ook het „kleine” kan van grote betekenis zijn. En — wat is „klein”? U weet het, mijn gironummer is 817419.

Uw C. Veenhof

P.S. In de vorige verantwoording is een drukfout ingeslopen. De gift uit Leeuwarden was er niet een van f 125,— maar van f 25,—.

## KERKNIEUWS

**Creil** — De kerkeraad van deze kleine gemeente heeft onlangs het besluit genomen om onderdak te vragen bij de genabuurde kerk van Emmeloord. De gemeente werd erg klein. De leden wonen bovendien verspreid over een groot gebied — het noordelijke deel van de Noordoostpolder en een plaats als Lemmer. Het maakt voor de meeste leden ook maar weinig verschil of zij in Creil dan wel in Emmeloord de kerkdiensten bijwonen. Met name de opvang van de weinige opgroeiende jeugd speelde een rol in deze besluitvorming. De clossis Kampen heeft zich met deze zaak beziggehouden op de classis van november '72 en die van febr. '73. Een rapport van de kerkvisitatoren, aan wie de kerkeraad zijn moeite voorgelegd had gaf een beeld van de situatie. Met de gemeente is de zaak ook doorgesproken. Bijna alle leden stemden in met het voornemen van de kerkeraad. Bezwaren van enkelen werden door de classis afgewezen.

Op zondag 11 februari jl. woonden de broeders en zusters uit Creil en omgeving (Espel, Rutten, Bant, Lemmer) voor het eerst in Emmeloord de kerkdiensten bij. De kerkeraad van Emmeloord is dus voortaan belast met de ambtelijke zorg over de leden van de voormalige kerk van Creil.

In verband met het bovenstaande zijn de kerkdiensten aan de Abelenlaan te Emmeloord: 's morgens 9.30 uur en 's middags 3.00 uur.

**Te huur (evt. ruil)**  
4 weken in juli

### RUIME WONING

(6 slaappleatsen) te Den Haag.  
Tuin op Zuiden, dicht bij duin en strand.

Telefoon 070-682209.

Heden is van ons heengegaan om met Christus te zijn, mijn innig geliefde man, onze zorgzame vader en opa

### OTTO ROELOF VAN STELTEN

op de leeftijd van 72 jaar.

(de Here is zijn Herder)

Kampen: CH. VAN STELTEN-DE WIT  
Staphorst: A. C. OFFEREINS-VAN STELTEN  
C. OFFEREINS  
Nijverdal: D. J. VAN STELTEN  
M. C. VAN STELTEN-LOS  
en kleinkinderen.

Kampen, 21 april 1973  
Apeldoornsestraat 77-I

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad donderdag 26 april op de Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Bovenbroekseweg (West) te Kampen.

### ZALK

(tussen Zwolle en Kampen)

Het bestuur van de Ver. voor C.N.S. te Zalk vraagt per 1 augustus of z.s.m. daarna

### een HOOFD

voor haar moderne 3-klassige-basissschool, Geref. vrijg. (buiten verb.) of N.H. op G.G., die de aanzet tot flexibel onderwijs wil voortzetten en graag met jong personeel werkt.

De nieuwste hulp- en leermiddelen zijn aanwezig.

Rustige, landelijke omgeving met gemoedelijke bevolking.

Ruime, voordelige ambtswooning met c.v. en garage.

Brieven binnen 10 dagen aan de voorzitter J. van Gelder, Veerpad 1, Zalk (post Hattem), tel. 05203-278.

Inlichtingen bij het hoofd, J. C. van Riet-schoten, tel. 05203-223.

### Aangeboden:

### VOLLEDIG PENSION

van 7-28 juli.

Twee 2-pers. kamers met w. en k. str. water, gasverw. en gebr. van douche.  
3 minuten van bos.

Kastanjelaan 21, Ellecom, tel. 08330-5159.

Het bestuur der

**GEREF. SCHOOL TE WEZEP**  
zoekt

### een onderwijzeres

voor klas 1.

(Geref. syn. of vrijg. buiten verband)

Sollicitaties te richten aan het hoofd der school, de heer E. van den Ham, Zuiderzeestraatweg 541, Wezep. Tel. 05207-1237.

## Plaats uw familieberichten in dit blad.

### ISRAËL HET UITVERKOREN VOLK EN ZIJN

70 WEKEN VAN DANIEL 9 : 24

Wat gaat er binnenkort in het midden-Oosten gebeuren? Weldra breekt de laatste jaarweek voor hen aan met de terugkeer van de Messias onze Here Jezus Christus.

Uitgave: Comité tot Verbreiding van de Waarheid der Schriften te Rotterdam. Tel. 010-652972. Giro 346974.

Prijs f 1,50 plus 40 ct. porto.

### Te huur

van 2 t.m. 16 juni

### EEN HOEKHUIS

met zonnige tuin

te Bennebroek (N.-H.) met c.v. 5 slaappleatsen en badkamer. Plm. 5 km van zee en duinen. f 200,— per week.

Telefoon 02502-7811.

## Drukkerij Steenberg

BOEKWERKEN

PERIODIEKEN

HANDELSDRUKWERK

★

Slotlaan 220 - Zeist - Tel. 03404-12452